

Tijdschrift voor Numismatiek

EUROPEES GENOOTSCHAP VOOR MUNT- & PENNINGKUNDE

VOL. XXV

Nr 3 - 1974

Redactie: MOORS E. Oude Antwerpse baan, 161 MECHELEN

Bijdrage: Beschermend lid: 375 fr.

Lid: 250 fr.

te storten aan

LE MAIRE, P., 53 de Broquevillelaan, 1200 Brussel of
op P.C.R. 8460.38 van het genootschap te Brussel of
via de Afdelingen

DE « LOUIS » GESLAGEN TE LONDEN IN 1815

Toen Lodewijk XVIIIe na de 100 dagen, vergezeld door de zegevierende legers van Wellington en Blücher, terug zijn intrede deed in Parijs, kwam er een eigenaardig goudstuk van 20 Frank in omloop in Noord Frankrijk en de Parijse omgeving. Het volk had snel de ongewone kenmerken van dit stuk bemerkt. Men noemde het de « Louis van Gent » in de waan dat deze nieuwe munt geslagen werd in deze stad die de Koning herbergde tijdens zijn tweede ballingschap. Het was ook niet verwonderlijk dat de soldaten, in Frankrijk teruggekeerd langs de Belgische grens, er zich doorlopend van bedienden. Nochtans had deze « Louis » slechts zijn naam met Gent gemeen. Sinds het begin dezer eeuw weet men dat het hier een plagiaat betreft, door de Koninklijke Munt van Londen uitgegeven zonder dat enigerlei wettelijke dekking deze uitgifte machtigde.

Ook moet deze munt, in weerwil van haar regelmatig goudgehalte, ondergebracht worden in de reeks van de historische valse munten. Het bleek interessant aan de geschiedenis van haar ontstaan en de dramatische episodien, verantwoordelijk voor haar verschijnen, te herinneren.

Paul Bordeaux, schitterend numismaat, heeft deze geschiedenis in extenso verteld in de *Revue belge de numismatique* van 1901. Zijn

tekst diende als basis voor dit werk en werd aangevuld met enkele bijeengezochte gegevens uit toentertijdse documenten.

Achttienhonderdvijftien! Laatste stuiptrekking van de adelaar vóór zijn droevig einde. Ontsnapt van het eiland Elba op 1 maart krijgt Napoleon terug vaste voet in Frankrijk. Iedere gezagdrager en alle troepen, uitgezonden om hem aan te houden, juichen hem toe. De mars op Parijs wordt een triomf. Op 19 maart nadert de keizer de hoofdstad en Lodewijk XVIIIe, na een bewind van 10 maanden, ziet zich opnieuw genoodzaakt naar het buitenland uit te wijken. Overhaastig verlaat hij de Tuilerieën in de nacht van 19 maart. Zijn broeder, de graaf van Artois of toekomstige Karel X, doet het hem een uur later na. Hij vertrok aan het hoofd van een groep onvereenigbare mannen die de voorgaande dagen, met de bedoeling de koning te verdedigen, bijeengebracht waren. Het was een samenkost van gewapende Parijzenaars, versterkt met aangeworven vrijwilligers. Zij vertrokken allen in de richting van België. Naarmate hun opmars vorderde vergrootte de afvalligheid en slechts een driehonderdtal strijders bereikten het grensgebied. Enkele achterblijvers vervoegden de troep zodat de graaf van Artois, op 9 april te Gent, een bataljon van 750 man kon laten defileren in tegenwoordigheid van zijn broeder. Zij zijn de geschiedenis ingegaan als « het leger van Aalst ».

In zijn overhaasting had de koning slechts een vier à vijf miljoen frank in goud en zilver meegebracht alsmede de diamanten van de kroon. Dit sterk verminderd fortuin moest dienen om de dignitarissen en de officieren van de hofhouding, welke samen met de vorst gevlucht waren, in leven te houden. Ook moest het leger van Aalst onderhouden en de beloofde premies aan de deserteurs van het Napoleontische legers uitbetaald worden.

De bestaansmiddelen geraakten snel geheel opgebruikt zodat Lodewijk XVIIIe op 19 april schreef naar het congres te Wenen, bestemd voor Talleyrand « Nos finances sont très mesquines en ce moment » (Financieel staan we er nu armzalig voor.). De enige raad die hij kreeg was geld te gaan lenen in Engeland, waar voorheen reeds dringend om verzocht werd door Sint-Petersburg, Berlijn en Wenen. Zoals Paul Bordeaux berichtte, werden er zes miljoen pond aan de aanvragers beloofd met als uitspraak « niet verder aan te dringen ». Niettegenstaande deze eerste beperking, kwam op 30 april een nieuwe subsidie van 125 miljoen de financiële positie van de geallieerden versterken. Daarentegen bevestigde Londen opnieuw dat men in 't vervolg niets meer kon voorschieten.

Lodewijk XVIII had nochtans geen andere keuze dan, zoals de andere, zich te wenden tot het kabinet van St-James. In weerwil van de ongunstige omstandigheden werd de Franse ambassadeur belast met deze bemoeiing. Geen enkel geschrift zal het bevestigen, trouwens ook niet het antwoord van de Engelse regering. Zonder

twijfel, verkoos men, met het oog op de vroegere beslissing van niets meer te verlenen, het stil te houden en besloot men noch goud in staven noch in ponden te ontfangen, maar over te gaan tot het slaan van Franse goudstukken van 20 Frank. Het geleende bedrag werd gecamoufleerd.

Een enkel bewaard document, een brief geschreven door de secretaris van de Britse minister van financiën en gericht aan de directeur van de Munt, verwittigde deze laatste over de betuigde instemming van het kabinet, van de Prins Regent en van koning Lodewijk, tot het slaan van Franse goudstukken van 20 frank, op voorwaarde dat deze munten zouden geslagen worden met het gebruikelijke gewicht en goudgehalte. Om de verwarring nog groter te maken, zou het type volkomen gelijk zijn aan het Franse stuk dat in omloop gebracht werd bij de eerste terugkeer van Lodewijk XVIII. Men vond een stempelsnijder om de beeldenaar van Tiollier na te bootsen.

Om te hevige twisten te voorkomen of misschien om geen schadevergoeding te moeten betalen aan de Franse stempelsnijder, heeft men vermeden zijn handtekening op het stuk aan te brengen! Lange tijd bleef de naam van de Engelse stempelsnijder, met deze taak belast, onbekend. Vandaag weten we dat hij T. Wyon, junior, heette. Om evenwel een onbetwistbare identificatie mogelijk te maken moest het jaartal 1815 op de keerzijde omringd zijn van een lelie en de letter R. De aanmaak begon snel. Volgens Mazard werden er 871.581 stuks geslagen. Zij werden, telkens als dit nodig was, ter beschikking gesteld van de financiële diensten van koning Lodewijk XVIII en het leger van Wellington. Ze geraakten spoedig in Belgisch en later in Frans privaats bezit. Het duurde niet lang om de zonderlinge aard van dit gemunt geld op te merken. Weldra ontstond er achterdocht met betrekking tot de waarde.

Reeds op 29 juli 1815, richtte de directeur van de « Banque de France » een brief aan de minister van financiën waarin hij hem verzocht een gedragslijn te bepalen ten onverstaan van deze aanmunting « volledig overeenkomstig met gewicht en gehalte van de Franse munten ». Op 22 augustus doet de directeur van het Parijse munthuis hetzelfde, er aan toevoegend « de aanmaak van deze stukken is onwettig ».

Geen enkel officieel antwoord komt deze bezorgedheden uit de weg ruimen... en niet zonder reden! Het is slechts in december dat de koninklijke regering de maatregelen trof die zich opdrongen: de 6^e verwittigde ze de Engelse Gezant dat de omloop van deze munten ging verboden worden en op 7 december verscheen het bericht dat de stukken met de lelie en de letter R niet meer gangbaar waren en binnen de twee maanden in de verschillende muntwerksteden van Frankrijk dienden afgeleverd te worden. Het was officieel afgelopen met de « Louis van Gent ».

Met het aldus gerecupereerde goud betaalde Frankrijk een gedeelte van zijn schuld aan Engeland. Een pikant detail door P. Bordeaux gemeld: de Franse regering, zonder twijfel met op het oog zich een aanzien van rechtvaardigheid te geven en de verantwoordelijke te straffen, ontheft haar Gezant in Londen, wiens woord zijn enige garantie was, uit zijn functie.

Om hem echter te bedanken verleende Lodewijk XVIII hem de titel van hertog, « hem willende geven een teken van Onze voldoening ten aanzien van zijn betoonde grenzeloze verknochtheid ».

Deze geschiedenis zou onvolledig zijn zonder het in herinnering brengen van datgene wat er in België gebeurde.

Om de afvloeiing van de ontmunte stukken te voorkomen, liet op 23 december 1815 de regering de bevolking officieel mededelen dat ze niet meer zouden aanvaard worden vanaf het verschijnen van het besluit.

Van al de stukken welke zich in de openbare fondsen bevonden moest onmiddellijk procesverbaal worden opgesteld. Volgens P. Bordeaux kwamen er 898 stuks in Gent te voorschijn. Dit niet onbelangrijk getal is zonder twijfel te verklaren door het verblijf van de koninklijke hofhouding, weliswaar van beperkte omvang, in deze stad. Het is niet mogelijk geweest enigerlei spoor van zulke afrekeningsnota in de staatsarchieven te Bergen te ontdekken, noch iets over het besluit van 23 december. De documenten van de stad alsmede van de omliggende gemeenten zwijgen hierover als vermoord. Misschien moet men hiervoor een verklaring zoeken in het feit dat de aandacht van de gemeentelijke overheid reeds veel vroeger gevestigd was op het wederrechtelijk karakter van de nieuwe stukken.

Inderdaad, op 16 oktober hadden de gouverneurs van de zuidelijke provinciën, vanwege het algemeen commissariaat van justitie te Brussel, een brief ontvangen waarin eveneens het denkbeeld van

een vals stuk bevestigd werd. Een afschrift hiervan bevindt zich te Bergen; zie hier enkele uittreksels: « de dag van vandaag zijn er valse goudstukken van 20 frank in omloop. Tegen de uitgifte ervan wordt het publiek op zijn hoede gesteld. De stukken hebben als beeldenaar het borstbeeld van Lodewijk XVIII en de keerzijde draagt het jaartal 1815, geplaatst tussen een lelie en de letter R. »

Reeds de tweede dag daarna verwittigde de gouverneur van de provincie Henegouwen de burgemeesters dat ze dienden te waken op hun fondsen om te vermijden dat er valse stukken zouden binnendringen. Waarschijnlijk moet men in deze waarschuwingen de redenen zoeken voor het ontbreken van het proces-verbaal van december.

Was hiermede het verhaal van de Louis van Londen afgelopen? Niet helemaal. Op 18 januari herroept de regering van Nederland het opgelegde verbod dat er toe strekte 20 frankstukken, zonder graveerdersnaam, in ontvangst te nemen. Mr Colaert, de auteur van deze vermelding, voegt er aan toe dat dit besluit, verbazend genoeg, niet in het staatsblad verscheen maar in het algemeen een dagblad van het jaar 1816, nummer 215, waarin het werd hernomen door de Pasinomie van 1816. De evolutie liep gestadig verder over kronkelende paden. Was het om Engeland, waarmede koning Willem I goede betrekkingen wenste te onderhouden, niet te mishagen of was het onder druk van de eigenaars dezer stukken dat er tot deze zijsprong werd overgegaan? Het is niet geweten. Wat er ook van zij, toch moesten sommige burgers van deze volte-face op de hoogte zijn geweest. Misschien moet men in de wens om hieruit voordeel te halen de uitleg zoeken van het kleine voorval waarover hierna wat meer verteld wordt.

In een brief van 3 mei 1816 verwittigde staatsminister graaf de Thiennes, belast met het toezicht op de zuidelijke provinciën van België, de gouverneurs dat drie « individu's » waarvan men vermoedt dat het vreemdelingen zijn, uit Kamerijk vertrokken zijn met koffers, gevuld met gouden stukken van 20 en 40 frank. Zij lieten verstaan zich naar Brussel te willen begeven. Zijn deze individu's inderdaad België binnen geraakt? Van nergens wordt hun aanwezigheid geïndiceerd. Enkele dagen later besloot dezelfde minister, waarschijnlijk verwittigd, dat de bedriegers hun plan lieten varen. Over welke valse stukken handelt het zich hier? Waar zouden deze trafikanten zoveel goud vandaan gehaald hebben? Zeer zeker betrof het hier groten-deels de in Londen geslagen « louis », achtergebleven bij onachtzame partikulieren, zoals dat steeds gebeurt bij het binnenroepen van ontmunt geld.

Nadien viel de stilte over de onregelmatige uitgifte van het Londense munthuis: het geheim bleef duister tot het begin dezer eeuw.

Deze « louis » met de lelie, muntgetuigen over het einde van een epos, hebben hun plaats gekregen op de muntplateau's van de verzamelaars, nog meer wegens hun anekdotische waarde dan voor hun

munthoedanigheid. Het zijn inderdaad valse munten, hieraan dient niet getwijfeld. Het stilzwijgend akkoord van de Koning verandert hier niets aan.

Vertaling : L. V. L.

Dokter Robert ORBAN

GELD EN GODSDIENSTIG BEWUSTZIJN

Een muntstuk van de XIIIe eeuw, van dezelfde tijd als de Heilige Lodewijk, zou er ons toe kunnen brengen te twifelen aan de diepzinnigheid van het godsdienstig bewustzijn van bepaalde bisschoppen uit het Zuiden van Frankrijk.

Het betreft hier een stuk geslagen in opdracht van Bérenger de Fredol, bisschop van Maguelone ⁽¹⁾, waarop de naam van Mohammed voorkomt.

In een brief geschreven door Paus Clemens IV werd hij hiervoor streng afgesnauwd.

De tekst van deze brief luidt als volgt :

« Wat betreft het muntstuk dat ge in uw bisdom liet slaan, vragen we ons met ontsteltenis af wat ge in uw schild voert. Niet dat ge schade toebrengt aan de koning van Frankrijk, als het met de waarheid overeenkomt dat deze munt niet in zijn rijk ⁽²⁾ geslagen is. Maar ge veroorzaakt nadeel aan de Koning der Glorie, buiten wiens domein ge niets moogt ondernemen, dit niet, noch gelijk wat.

Inderdaad, welke katholiek kan het zich veroorloven munt te slaan waarop de naam van Mohammed prijkt ?

Anderzijds, wie mag er op geoorloofde wijze munt slaan in naam van een derde, te weten dat niemand daartoe het recht heeft, behalve dan als het met toelating van de Heilige Vader of van een ander Vorst geschiedt ? Welnu, geen enkel Vorst heeft ooit zulke toelating verleend op een zo algemene wijze dat ze van toepassing zou kunnen zijn op alle soorten munten ».

De bisschop van Maguelone was niet de enige die geld met mohammedaanse tekst liet uitgeven. Zijn buurman, de bisschop van Adge zag zich eveneens door de Paus berispen, voor eenzelfde motief.

(1) Gelegen op enkele kilometers van Montpellier, is Maguelone heden nog slechts een landbouwgebied. Van de stad, met de grond gelijk gemaakt in 1632, is enkel de kathedraal overeind gebleven.

(2) De Paus zinspeelt hier op de viervoudige verordening uitgevaardigd door de Heilige Lodewijk en die de uitgifte van lokale munten in het Franse koninkrijk streng beperkte. Maguelone was, te dientijde, onafhankelijk van het Franse koninkrijk.

Raadpleeg over dit onderwerp : *Jeunesses Numismatiques*, deel V, N°s 8-9, 1970, blz. 54-55. september 1973, blz. 17. Met toelating van de redactie.

De eigen broeder van de Heilige Lodewijk, Alfons graaf van Poitiers en van Toulouse, liet een munt slaan waarop Mohammed betiteld werd als « Profeet van God ».

De Arabieren waren niet alleen geduchte vrijbuiters, ze waren eveneens de grote bemiddelaars voor de handel met het Oosten dat rijk aan koopwaren was. Deze werden bijzonder gezocht door de christelijke prinses : zijden stoffen, kruiden, edele metalen, enz... enz... In de handelsbetrekkingen was het goed over muntsoorten te beschikken die hen vertrouwd waren.

Daarentegen, bedienden de christelijke staten van het Iberische schiereiland zich van munten met christelijke tekst maar gesteld in mohammedaanse schrift.

In Castilië liet Alfons VIII (1158-1214) een goudstuk slaan, de marabotyn, waarop benevens een kruis, het inschrift : « (Teken) van het christelijk geloof - van de almachtige God. In naam des Vaders, des Zoons en des Heiligen Geestes, God is onvergelykelyk. Hij die gelooft en gedoopt is zal gered worden. Het stamhoofd van de katholieken, Alfons C. Sanch, is geholpen door God en God beschermt hem. Deze dinar is geslagen in het jaar 1224 der tijdrekening van Saphar » (wat overeenkomt met het jaar 1186, de tijdrekening van Spanje die 38 jaar vooruit was op de christelijke jaartelling).

De latijnse staten uit het Oosten sloegen eveneens stukken met mohammedaanse inschriften.

Jean Pierre DEVROEY

EEN GROTE ZELDZAAMHEID : EEN BELGISCH BANKBRIEFJE VAN 5 FR. VAN ± 1850

Sommige musea bewaren in hun « reserve » nog onvermoede schatten ⁽¹⁾. In december 1973 bij nazicht, identificatie, inventarisatie en op de steekkaart brengen van noodgeldbriefjes van onze Belgische provincies — periode 1914-1918 — werd, tussen twee glazen plaatjes bewaard, een klein oud bankbriefje aangetroffen. Het bleek een bankbriefje te zijn ter waarde van 5 frank en in België uitgegeven en verspreid.

Het werd gedrukt op lichtgroen papier en éézijdig zwart bedrukt. Links bemerken wij de tandjes van een perforering en langs deze lijn de onderste helft van een tekst. Het behoorde dus tot een reeks of boekje biljetten, welke men, naar behoefte, kon uitscheuren. Het meet 13 × 9 cm.

In vergelijking met de bankbriefjes van onze tijd is het zeer eenvoudig van samenstelling en druk. Het werd nochtans ontworpen en gegraveerd door een bekend graveur van die tijd J. Jouvenel

(1) Het beschreven stuk werd, einde '73, in de reserve van Museum Vleeshuis te Antwerpen ontdekt.

(die meest matrijzen van penningen en medailles graveerde). Het betrof trouwens in die dagen een innovatie: scheppen van bankbriefjes, die omloop zouden krijgen naast gouden en zilveren munten, die een zeer drukke omloop kenden.

Hoe ziet er dat briefje uit? Iets van de rand is het briefje omringd door een kader van een dubbele lijn met lijnmotiefjes. Onderaan is deze onderbroken en draagt op die plaats, in witte letters:

LA CAISSE EST OUVERTE / DE 10 A 2 HEURES

Binnen de omkadering vinden wij als tekst: BANQUE DE BELGIQUE / 5 (= waardecijfer in een ruime sierkader) / CINQ FRANCS. — PAYABLE A VUE / L'ADMINISTRATEUR / ff. DE TRÉSORIER — LE DIRECTEUR / daaronder, handgetekend: L ANSPACH (en) L DEUVERT en een derde naam, niet leesbaar.

In de vier hoeken binnen de kader: links boven N^o — het nummer is in inkt handgeschreven: 4246. Dit laatste is van belang met betrekking tot een bestaande lijst w.o. de nummers vermeld staan, ten tijde ingeleverd bij hun ontwaarding. In de bovenhoek rechts L^A C, dit laatste een gedrukte letter. Onderaan in de hoeken vinden wij zelfde inlichtingen in omgekeerde orde.

Onderaan, in het middenveld juist boven de omkadering: I. JOUVENEL, in kleine initialen.

De bezitter, die het laatst in eigendom bezat, was zo voorzichtig het biljet tussen twee glaasjes te bewaren. Het vertoont inderdaad zware tekenen van sleet: het is ongetwijfeld herhaaldelijk gevouwen en geborgen geweest. Tegen het licht gehouden, vertoont het aan de rand uitrafelingen en in het veld tal van kleine doorlichtingen.

Al is het kleine, oude bankbiljet eenvoudig, het heeft ongetwijfeld een hele geschiedenis meegemaakt, waarvan ook de keerzijde de sporen draagt. Als eerste getuige op de rechterhelft een ronde, rode staatsstempel. Wij bemerken in het middenveld een staande, klauwende leeuw naar links. Hij is gekroond; de kroon staat in de buitenrand. Wij lezen daarin: ('n ruitje) TIMBRE DE ('n kroontje) COUPURES (en er onder:) 5 FR.

Op het stuk komen nog twee ovaal donkerblauwe stempels voor. Grootte: 36 × 17 mm. De eerste met drie lijnen tekst: VANDERKERKHOVE-LEBEGUE / LINS & TOILES / * LICHTERVELDE *

De tweede stempel is minder duidelijk bewaard: afm. 38 × 17 mm. Omschrift: J . . . EL - KRYN (?) — CHANGEUR—ANVERS.

Over deze vondst spraken wij met de heer Fr. Morin, thans bezig met een studie over de Belgische bankbrieven. Hij wist ons te vertellen, dat het hierboven beschreven bankbiljetje het derde bekend exemplaar is, dat tot nog toe werd teruggevonden.

Nog 'n kleine bijzonderheid: het tweede bekend exemplaar werd in een oud boek als «bladwijzer» aangetroffen.

Borgerhout

PITTOORS P. F. Jozef

KRONIEK

DE PORTUGESE MEDAILLE

Onlangs ontvingen we de catalogussen van 2 tentoonstellingen, ingericht te Lissabon in 1972 door het huis Vasco Gonzales Costa. Ieder van hen was gewijd aan het werk van een kunstenaar-medailist, achtereenvolgens Numidico Bessone en José Aurelio. Beiden zijn talentvolle kunstenaars en de scheppers van een belangrijke reeks geslagen medailles die hun sterke persoonlijkheid weerspiegelen.

NIEUWE MEDAILLES GESLAGEN DOOR DE MUNT VAN PARIJS

Clery Saint-André, laatste verblijfplaats van Lodewijk XI.

De voorzijde stelt de basiliek voor, herbouwd en verfraaid door Lodewijk XI, die er wilde begraven worden.

Bovenaan het inschrift: CLERY - St ANDRÉ. Op de keerzijde, het profiel van de vorst naar rechts kijkend, met als inschrift «LOUIS XI». Aan de rechterkant, op 2 lijnen: 1423/1483, zijn geboorte- en sterftejaar.

Het werk is van de hand van Robert Coutre en is uitgevoerd in brons (35 FF) en zilver (193 FF) diameter: 63 mm.

Deze medaille werd geslagen ter ere van deze belangrijke affiche-
tekenaar. Als beeldenaar vertoont ze een caricatuur van de kunstenaar, rechtopstaand, met een muur als achtergrond, terwijl hij de omtrek van een affiche afbakent met de punt van een penseel dat hij onder de arm geklemd houdt. Als enig opschrift : « SAVIGNAC ».

Op de keerzijde : een lijmpot met kwast, aan de voet van een muur beplakt met een affiche, een weinig losgeweekt. Als inschrift : « Raymond Savignac ».

Het werk is van Gus en geslagen in brons (35 FF) en zilver (220 FF)
Diameter : 72 mm.

DE NUMISMATIEK EN DE BELEGGINGSMARKT

Het is een onbetwistbaar feit, dat deze laatste 15 jaren de financiële aanblik van de numismatische markt een enorme evolutie heeft ondergaan. Vooral sinds de recente periode van onzekerheid der valuta's en snelle wereld-inflatie, is en blijft de tendens der waarden in snelle ontwikkeling.

Waar voor de dertiger jaren deze begrenste markt een ondergeschikte activiteit vertoonde, beheerst door een klein aantal deskundige verzamelaars, welke niet de minste moeilijkheden ondervonden zich te voorzien bij het twintigtal beroepsnumismaten, verspreid over de belangrijkste hoofdsteden van West-Europa ; de drie belangrijkste centra zich bevindende te Parijs, Londen en Frankfurt.

De overvloed van materiaal was vanzelfsprekend en talrijke series waren totaal aan hun lot overgelaten en vertegenwoordigden niet veel meer waarde dan hun gewicht in metaal. Talrijke munten welke heden zeldzaam worden geacht, waren in hoeveelheid aanwezig tegen zeer matige prijzen. De munten der 19^e en 20^e eeuw, heden zo gezocht, werden niet gewaardeerd, en zelfs in FDC conservatie behaalden deze nauwelijks een premie boven hun gangbare waarde.

Deze kleine wereld van verzamelaars bestond grotendeels uit specialisten, een ieder slechts geïnteresseerd bij de muntslag van zijn land of provincie ; alleen de antieke numismatiek (Grieks en Romeins), maakte hierop een uitzondering en had universele waardering, maar nog altijd tegen prijzen, die wij heden ten dage als zeer bescheiden zouden beschouwen, indien zelfs niet dikwijls lachwekkend.

In deze goedgeunstige markt, waarin enige gefortuneerde eccentricen de wet stelden, ondervond men geen moeilijkheid belangrijke verzamelingen samen te brengen, welke konden rivaliseren met die der nationale musea, en deze zelfs konden overtreffen.

Na het einde van de eerste wereldoorlog, werd een beperkte opleving verwekt door de tussenkomst van Amerikaanse verzamelaars, wiens koopkracht de Europese normen belangrijk overtrof, en men sprak reeds van « Amerikaanse prijzen ». Maar niettegenstaande deze nieuwe vraag bleef de markt nog immer ruimschoots voorzien en de mogelijkheden van verkoop onzeker, zo niet dubieus. Men mag zonder overdrijving stellen, dat voor ieder voorradig 20-tal exemplaren van één munttype, er één problematische koper was en voor zekere series was de realisatie-mogelijkheid uiterst moeilijk.

De tussenkomst van musea en andere officiële instanties sporadisch en meestal onbelangrijk, daar hun budget enkel gelimiteerde en verspreide aankopen toeliet.

Toen de grote economische crisis van de jaren dertig over dit kleine wereldje losbrak, ondervond de numismatische markt alle gevolgen vandien en de verkoopmogelijkheden werden tot de uiterste proporties teruggebracht ; de prijzen welke in verkopen golden waren van een armoede welke men zich nauwelijks zou kunnen voorstellen.

Zonder in details te willen treden, verhalen wij als voorbeeld, dat de schrijver van dit artikel 6 jaren nodig had voor de verkoop van het 2^e bekende exemplaar van een belangrijke Gothische gouden munt in prachtige conservatie, tegen een prijs gelijkwaardig aan 300 goudfranken.

Het is de grote verdienste van de beroepsnumismaten van dien tijd, hun beroep op handen te hebben gedragen, niettegenstaande de moeilijke en vaak fnuikende financiële condities, en zodoende een specialiteit, die zovelen heden passioneert, van verdwijning te hebben gered.

Wij zullen zwijgen over de laatste jaren voorafgaande aan de tweede wereldoorlog en evenzo over de 5 jaren van algemene confrontatie, gedurende welke de numismatiek de laatste zorg was van een ieder.

Omstreeks 1917 kon men een flauwe herrijzing van de markt waarnemen en gedurende nog meerdere jaren bleef de belangstelling vrij matig en de transacties gelimiteerd en onzeker. De belangrijkste vraag kwam van overzeese kopers, welke dollars de wet stelden op de bloedarme Europese markt.

Omstreeks 1958 ontstond een grotere vraag van Italiaanse numismaten, weldra gevolgd door de Duitse markt, welke trachtte haar nationale muntseries te heroveren, die op de één of andere wijze uit hun land verdwenen waren bij het einde van de oorlog.

Weldra verspreidde zich de nieuwe vraag over geheel West-Europa en men kon een langzame maar zekere prijsvermeerdering waarnemen.

Vele boekwerken zagen het daglicht en droegen belangrijk bij tot het vergemakkelijken der klassering voor profanen, en animeerden zodoende de zucht tot verzamelen.

Evenzo ontwaakte de belangstelling voor de moderne numismatiek, in navolging van het Amerikaanse voorbeeld, hetwelk in de laatste jaren een onvoorstelbare vlucht heeft genomen. Zeldzame jaartallen welke vroeger nauwelijks gewaardeerd werden, hebben een enorme belangrijkheid gekregen en worden heden met goud betaald (onlangs verwisselde een zeer zeldzame Amerikaanse nickel van de 20^e eeuw, van eigenaar voor 100.000 dollar).

De conservatie-graden « prachtig » en « FDC » spelen thans een veel grotere rol dan voorheen, toen deze nauwelijks een meerwaarde van 10% voorstelden.

Deze laatste 5 jaren heeft een overweldigende en blijvende stijging zich van de markt meester gemaakt, waardoor het aantal handelaren verveelvoudigd werd. De grote banken nemen eveneens hieraan deel met belangrijke financiële middelen.

De vraag heeft zodoende het aanbod verre overtroffen en men kan vaststellen, dat voor iedere voorradige betere munt, meerdere honderden liefhebbers op de uitkijk zijn.

Bovendien zijn er nog een groot aantal kopers, alhoewel geen verzamelaars, maar in het bezit van grote geldelijke middelen, welke massief op de markt ageren voor beleggingsdoeleinden en door hun koopkracht een groot gedeelte van de disponibile voorraad steriliseren. Gezien een dergelijke situatie, is het niet zeldzaam te constateren dat zekere series in enkele maanden in waarde verdubbelen, praktisch onvindbaar worden, of gewoonweg buiten bereik van de meeste verzamelaars.

De verhouding der zeldzaamheidsgraden is eveneens verstoord door de enorme vraag. Was vroeger een munt waarvan van 12 tot 20 exem-

plaren op de internationale markt aanwezig waren, nauwelijks zeldzaam te noemen gezien de geringe vraag, zo kan men heden ten dage een dergelijke munt in de categorie der RR rangschikken. Voor perfect bewaarde munten bestaat nu een hongerige markt, waar de waardebeoordelingen zich vermenigvuldigen ten opzichte van normale exemplaren.

De mode der muntbeursen heeft zich over geheel West-Europa verspreid, waar in het algemeen 2^e en 3^e kwaliteit aan de goedge lovigen wordt aangeboden, tegen dikwijls zeer overdreven prijzen. Zekere opportunistische handelaars hebben de mogelijkheden van deze beurzen ontdekt en weten munt uit de munt te slaan, ten koste van weinig deskundige liefhebbers.

Het is een hachelijke zaak een definitieve conclusie te trekken over de huidige en toekomstige gang van zaken. Men moet echter vaststellen, dat de vraag zich nog immer in stijgende lijn bevindt, terwijl het aanbod minimaal blijft en zolang de internationale monetaire situatie onzeker is en de inflatie galoperend, kan men teruggang of stabilisatie der prijzen moeilijk verwachten. Het staat wel vast dat de oude categorie van verzamelaars ver voorbij gestreefd is en zich in vele gevallen uitgeschakeld voelt, terwijl het grote aantal der nieuwgekomenen met andere concepties van prijswaardering, ruimschoots de veteranen der numismatiek vervangen heeft.

Tot slotsom verkondigen wij de opinie, dat niettegenstaande enige correcties, men nog immer een stijging der prijzen kan verwachten in de komende jaren, vooral voor kwaliteitsgoederen, gezien de markt het eenzijdige beeld aantoont van grote vraag en zeer weinig aanbod.

* * *

Men kan als een vaststaand feit aannemen dat de numismatische markt deze laatste 15 jaar een belangrijke ontwikkeling heeft ondergaan en zich heden heeft ontpopt als een waarlijke beleggingsmarkt, waar de prijzen zich met snelheid verdringen, en waarin ook vele overdrijvingen plaats vinden.

Het is dan ook nuttig voor een ieder, een compleet overzicht tot zijn beschikking te hebben van de behaalde prijzen in internationale veilingen van de laatste 15 jaar.

1. Prijsontwikkeling volgens muntveilingen 1958-1973 van de HELE — HALVE — KWART DAALDERS en NOODMUNTEN der NOORD-NEDERLANDSE PROVINCIES
2. Évolution des prix selon ventes publiques 1958-1973 des ÉCUS — 1/2 ÉCUS — 1/4 ÉCUS et OBSIDIONALES des PROVINCES BELGES
3. Prijsontwikkeling volgens muntveilingen 1958-1973 van de Gouden MUNTEN der NOORD-NEDERLANDSE PROVINCIES
4. Evolution des prix selon ventes publiques 1958-1973 des MONNAIES D'OR des PROVINCES BELGES

Het valt niet te ontkennen, dat de in veilingen behaalde resultaten, de ware tendens van de markt weergeven, *en niet* de op fantasie rustende overdreven prijzen welke men soms tegen komt.

De vier bovenvermelde brochures zullen dus van nuttig gebruik zijn en een betrouwbare gids voor iedere numismatische liefhebber.

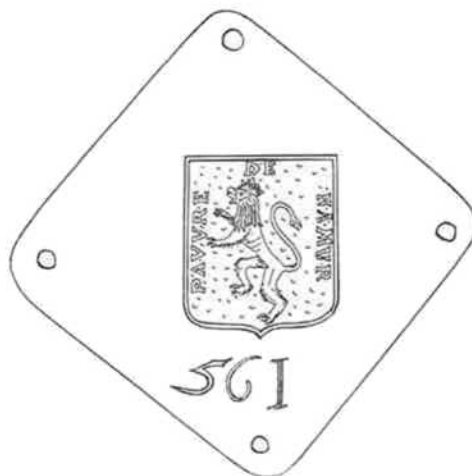
Voor alle inlichtingen zich richten tot : A. DELMONTE
Expert numismaat AINP
Kunstlaan 18
1040 Brussel.

HOEKJE VAN DE VERZAMELAAR

Bedelaarsplaat

Vanwege Mr Jacques Stocquart, 9 rue des Hêtres, te -5000 Jambes, ontvingen we volgend bericht :

« In mijn verzameling bevindt zich een vierkante koperen plaat met als afmetingen 5 cm × 5 cm. In de vier hoeken zijn gaatjes geboord en in het midden, uitgelijnd op de diagonaal, is het schild van Namen afgebeeld, met het inschrift : PAVVRE / DE / NAMUR. Het schild is enkele mm uit het midden verschoven en aan de puntige onderkant is, op een ruwe wijze, het n^r 561 ingesneden.

Ik veronderstel dat het hier een nummerplaat voor bedelaars betreft. Is er onder de lezers iemand die meer inlichtingen kan verschaffen met betrekking tot de periode van aanmaak, de betekenis ervan en over de rechten welke zij aan de houders verleende?

In antwoord op de vraag « Frans stuk van 20 frank 1950 », geformuleerd in de rubriek « Inlichtingen — Vraag en antwoord » van het *Tijdschrift voor Numismatiek*, vol. XXVIII, nr 1, p. 14, kan ik het volgende meedelen :

De catalogoog van De Mey en Poindessault 1^e uitgave, niet gespeend van onvolledigheid (ware het niet beter zeven maal zijn pen in de inktpot rond te draaien vooraleer een catalogoog uit te geven), vermeldt :

- nr 263 G. Guiraud 3 pluimen 1950 & 1950 B
- nr 264 G. Guiraud 4 pluimen 1950 & 1950 B
- nr 265 Georges Guiraud op twee lijnen 1950 & 1950 B

De degelijke catalogoog van Victor Gadoury « Monnaies Françaises 1795-1973 » vermeldt voor de stukken die de naam van de stempelsnijder op twee lijnen dragen, zowel voor het jaartal 1950 als 1950 B, de varianten met drie en met vier pluimen.

Wat deze pluimen betreft gaat het om de staartpluimen, en wel om de overhangende :

op de twee lange achterste overhangende pluimen volgen ofwel drie ofwel vier overhangende kortere pluimen. Onder deze drie of vier pluimen liggen zes horizontale pluimen, die in het eerste geval duidelijker te onderscheiden zijn, daar ze uiteraard langer zijn.

Ik hoop dat deze brons-aluminiumviergrammetjes voor de betrokkene thans wat duidelijker zijn. A. DESPRETZ

Oostenrijk 1792. Stuk van 50 Shilling

We hebben nog verschillende antwoorden ontvangen van onze lezers, welke allen in het bezit zijn van het stuk met de « verkeerde » datum 1962. Velen onder hen, inzonderheid M. Willeme uit Houyet en M. Gavry H. Schulze uit Boston, U.S.A. (die ons zeer enthousiast schreef na het ontvangen van het eerste nummer van « Tijdschrift voor numismatiek » — en waarvoor we hem danken) vroegen zich af of er wel een geslagen stuk met de juiste datum bestaat.

Een uitvoerige uitleg werd verstrekt in bull. n° 9-10/1973, Nederlandse uitgave, p. 130.

INTERNATIONALE RUILBEURZEN

GENT

Op zaterdag 4 mei en zondag 5 mei 1974 van 9 tot 18 uur
IN DE GROTE FEESTZAAL « VOORUIT » — Sint-Pietersnieuw-
straat 27, Gent.

Reservatie der tafels vóór 15 April aan **De heer E. Rouquart**,
H. Waelpuutstraat 9, 9000 Gent.

200 fr. per tafel, op. P.C.R. 133779.

Drank- en eetgelegenheid in het restaurant aan voordelige prijs.
Buffet in de zaal.

HASSELT

De zevende internationale numismatische dag zal doorgaan op
zondag 13 oktober 1974 te Hasselt in de grote balzaal van het
Cultureel Centrum, Kunstlaan 5, van 9 u. tot 19 uur. Nadere ge-
gevens volgen tijdig.

Secretariaat: VAN DEN BRANDEN J., Martelarenlaan 44/2, 3500
Hasselt.

TIENEN

De Algemene Vergadering van het E.G.M.P. zal dit jaar plaats vinden
te Tienen. Aangezien deze afdeling zich steeds inspant om regelmatig
een volwaardige ruilbeurs tot stand te brengen.

Op 11 november zal de Alg. Verg. dan ook op verzoek van de af-
deling Tienen op dezelfde dag ingericht worden, voorafgaandelijk
aan deze internationale ruildag.

Secretariaat: A. DEWIL, Viandenstraat 9, 3300 Tienen.

LUIK

Zaterdag 20 April 1974 van 8 - 17 uur. Palais des Congrès.
Tafels 100 fr. PRK 975369. Cercle Numismatique Liégeois. Thier
des Critchions 107, 4600 Chenée.

VEILINGEN GEDURENDE DE MAAND APRIL

- 19 en 20 april 1974. De collectie van Romeinse munten van
Jonathan P. Rosen, door Robert J. Myers (P.O. Box 442, Lenox
Hill Sta., New York, N.Y. 10021) in het Summit Hotel, 51st &
Lexington Ave. New York City. (519 stukken).
- 22 en 23 april 1974. Veiling door Numismatica (Handelsgesell-
schaft M.B.H. & Co. K.G. 1010 Wien, Führichg. 6) van Gallische,
Griekse, Romeinse, Byzantijnse en gouden Europese munten
(1060 stukken).
- 30 april 1974. Veiling door Frank Sternberg (Zürich, Bahnhof-
strasse 84) in samenwerking met de Schweizerischer Bankverein:
gouden munten vanaf 1793 (in Hotel Bellevue au Lac, Utoquai,
47, CH-8008 Zürich).